

วิวัฒนาการพรรคการเมืองของไทย

วิวัฒนาการพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๑

(บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, ๒๕๕๕)

ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่มีการเริ่มต้นตั้งแต่ยุคจอมพลสฤษดิ์ และใช้เวลาร่างนานเป็นประวัติการณ์เกือบสิบปี รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับรองสิทธิในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองไว้ ในมาตรา ๓๗ โดยกำหนดให้การจัดตั้งและการดำเนินการพรรคการเมือง เป็นไปตามกฎหมายพรรคการเมือง ฉะนั้น ในวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

๑. หลักเกณฑ์สำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๑๑ ยังคงสืบทอดหลักการเดิมอย่างมั่นคง ในการกำหนดให้พรรคการเมืองต้องจดทะเบียน และเป็นที่น่าสังเกตว่า วิธีการขอจดทะเบียนเป็นพรรคการเมือง ในกฎหมายพรรคการเมืองฉบับนี้มีขั้นตอนคล้ายกับการขอจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา ๑๐๙๗ - ๑๑๑๖) ในขณะนั้น โดยมีการแบ่งขั้นตอนการขอจดทะเบียนออกเป็นสองขั้นตอนด้วยกัน กล่าวคือ

ขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนการเตรียมการ

ขั้นตอนนี้เริ่มจากคณะผู้ริเริ่มขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง โดยบุคคลสัญชาติไทยที่บรรลุนิติภาวะแล้ว มีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป หากประสงค์จะดำเนินกิจการพรรคการเมือง จะต้องแจ้งนายทะเบียนพร้อมกับแนบหนังสือชี้ชวนบุคคลอื่นให้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมาให้นายทะเบียนพิจารณาด้วย เพื่อให้ นายทะเบียนตรวจสอบหนังสือชี้ชวนบุคคลอื่นให้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และเมื่อเห็นว่า หนังสือดังกล่าว ถูกต้องแล้ว ให้นายทะเบียนออกหนังสือรับรองการแจ้งดังกล่าว (มาตรา ๘)

ขั้นตอนที่สอง ขั้นตอนการขอจดทะเบียน

ภายในระยะเวลาหนึ่งปีหลังจากที่ได้หนังสือรับรองตามขั้นตอนที่หนึ่งแล้ว หากกลุ่มดังกล่าว สามารถรวบรวมสมาชิกได้ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน จึงจะสามารถดำเนินการในขั้นตอนที่สองต่อไปได้ กล่าวคือ ขั้นตอนการขอจดทะเบียน โดยผู้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องจัดเตรียมเอกสารตามที่ระบุไว้ใน มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ยื่นต่อเจ้าหน้าที่พร้อมกันไปด้วย เป็นต้นว่า บัญชีรายชื่อของสมาชิกพรรคการเมือง จำนวน ๕๐๐ คน ซึ่งต้องระบุรายละเอียดในส่วนชื่อ อาชีพ ที่อยู่และลายมือชื่อ นอกจากนี้แล้ว ยังต้องแนบรายละเอียดเกี่ยวกับข้อบังคับของพรรคการเมือง ซึ่งกฎหมายระบุประเด็นที่จะต้องปรากฏอยู่ในข้อบังคับทั้งสิ้น ๙ ประเด็น แต่ในรายละเอียดก็เป็นเช่นเดียวกับกฎหมายพรรคการเมืองฉบับก่อน กล่าวคือ มิได้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแต่ละประเด็นเหมือนเดิม

